

господарювання підприємств-платників податку, загальну ефективність економіки та, в той же час, діяти як коригуючий фіскальний інструмент, який сприяє стабільності податкових бюджетних надходжень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» – [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua)
2. Інформаційна сторінка Держкомстату – <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Надійшла 01.03.2010

УДК 338.45:338.5(477)

РОЛЬ СПОЖИВЧИХ ФАКТОРІВ У ФОРМУВАННІ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ТОВАРІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

С.І. ЛОЗИНСЬКА

Львівська комерційна академія

Проведено аналіз споживчих факторів у формуванні вітчизняного ринку товарів легкої промисловості України. Показано динаміку індексів споживчих цін на товари та послуги за даними Держкомстату України за період 2001-2009 років. Розглянуто основні положення теорії споживання. Визначено роль цін у формуванні вітчизняного ринку товарів легкої промисловості

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження є розкриття ролі споживчих факторів у формуванні вітчизняного ринку товарів легкої промисловості України та аналіз динаміки індексів споживчих цін на товари та послуги за даними Держкомстату України за період 2001-2009 років.

Постановка завдання

Як відомо, у всьому світі розмір прибутків населення прямо й безпосередньо залежить від рівня життя людей, їх здатності й бажання купувати все, що виробляється. Тому цей світ не випадково називають суспільством споживання. Саме споживання вже давно стало головним стимулом роботи окремої людини, розвитку виробництва товарів у всіх галузях промисловості, включаючи і легку.

Результати та їх обговорення

Як відомо, вітчизняна економіка двадцятого століття базувалася на основних принципах, у яких домінував гострий дефіцит споживчих благ. У двадцять першому столітті відбулися фундаментальні зміни практично у всіх галузях економіки. Тут відбувся перехід від логіки недовироблення й дефіциту до логіки надвиробництва основних споживчих благ. У даному суспільстві головною проблемою стає контроль не над факторами виробництва, а над купівельним попитом населення.

Відбулися фундаментальні якісні зрушення в господарських структурах й інститутах, що призвели до виникнення суспільства споживання, у якому основні стимули людей й основні маркери соціальної диференціації зосереджені вже не навколо процесу праці й прав власності на виробничі активи, а притягаються до процесу споживання, де сама ідентичність людини все більше зв'язується зі споживанням товарів. Тому об'єктом дослідження виступає споживання. Предметом дослідження є безпосередньо процес споживання, його роль в макроекономіці.

Як свідчить аналіз літературних даних [2-5], регулювання споживчого ринку останнім часом, стало привертати увагу багатьох учених-економістів (В.М. Геєць, А.А. Афонін, Б.В. Буркинський, А.В., Вовчак та ін.).

У вітчизняній і зарубіжній літературі достатньо уваги приділяється розвитку торгівлі споживчими товарами та регіональним особливостям її розвитку в Україні. Ці питання в певній мірі висвітлені в працях І.Т. Балабанова, І.О. Бланка, А. Каусі, Т.А. Костишиної, Н.І. Кравченко, В.І. Куценко, Л.О. та ін.

Як підтверджує практика головним компонентом сукупних витрат є споживчі витрати (СВ). Споживчі витрати, або споживання – це витрати споживачів на придбання споживчих товарів і оплату послуг для задоволення особистих потреб. Споживання - це частина доходу, яка надходить для купівлі товарів та послуг у поточному періоді.

Споживання є також найбільш суттєвим компонентом валового внутрішнього продукту (ВВП). У різних країнах частка споживання у ВВП коливається в межах 60 - 70 %, що зумовлює важливість для економіки прийняття рішення про споживання [6].

Встановлено, що структура споживчих витрат різна у різних груп населення і різних видів витрат (харчування, непродовольчі витрати, послуги тощо). У середньому споживчі витрати змінюються досить закономірно зі зміною величини доходів. Однак, середні величини не розкривають всієї суті проблеми. В кожній з груп доходів існують значні відхилення від середнього рівня споживання.

Пріоритети у споживанні різні, але можливо виділити найбільш спільні групи витрат в залежності від їх бажаності для сім'ї: харчування, одяг, житло, освіта, медичне обслуговування, транспорт. При цьому треба враховувати, що багато залежить від доходів сім'ї, платності, або безплатності тих чи інших послуг. Структура споживання може змінюватись також за окремими напрямками – більш якісне харчування і таке інше [4].

Споживання тісно пов'язане з інвестиціями, оскільки споживання та інвестиції відіграють вирішальну роль в економіці кожної країни. Держави, які інвестують значний відсоток своїх доходів і споживають відповідно менший, досягають високих темпів зростання економіки і продуктивності праці. І навпаки, ті країни, що споживають великий відсоток своїх доходів та інвестують менший, розвиваються повільніше [5].

Розрізняють три групи видатків населення на споживання: на товари тривалого користування; на предмети поточного вжитку та послуги. До товарів тривалого користування належать, наприклад, автомобілі, холодильники, меблі; до предметів поточного вжитку – продукти харчування, одяг, предмети особистої гігієни тощо. Третю групу споживчих видатків становлять послуги (лікарів, правників, перукарів та ін.).

Немає двох сімей, які б витрачали свій дохід однаково. Але статистичні обстеження виявили певні закономірності розподілу доходів сімей між їжею, одягом та іншими важливими статтями споживання. Незаможні сім'ї витрачають на продукти харчування більшу частину свого використовуваного доходу. Зі зростанням доходу видатки на деякі статті харчування збільшуються. Люди споживають продукти харчування вищої якості, зокрема дорожчі овочі, фрукти, м'ясо тощо. Проте збільшення додаткових видатків на харчування в разі зростання доходів відбувається до певної межі.

Окрім доходу, на рівень споживання впливає також схильність до споживання. Економісти часто використовують поняття “середня схильність до споживання” (ССС), що відображає частку споживання у використуваному доході (С/ВД). Висока середня схильність до споживання означає низьку середню схильність до заощадження [8].

Те, що домогосподарства споживають певну частину використуваного доходу аж ніяк не гарантує, що вони споживатимуть цю ж саму частину в разі зміни величини доходу. Величину додаткового споживання, яке викликає одна додаткова одиниця використуваного доходу, називають граничною схильністю до споживання (ГСС). Отже, ГСС – це відношення будь-якої зміни у споживанні до тієї зміни у величині використуваного доходу, що спричинила цю зміну у споживанні. Споживач, віддавши за товар певну суму грошей, та ще таку, що перевищить витрати виробництва, забезпечує виробникові прибуток, через який той зможе продовжувати свою діяльність. В іншому випадку він не реалізує свій товар, зазнає збитків, і зрештою розориться. Саме із цієї причини економісти говорять про суверенітет споживача, тобто можливості впливати на обсяг і структуру виробництва за допомогою формування попиту на конкретні товари й послуги.

Таблиця 1. Індекси споживчих цін на товари та послуги за період 2001-2009 років

Рок и	ІСЦ	Продукти харчування та безалкогольні напої	Алкогольні напої, тютюнові вироби	Одяг і взуття	Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	Охорона здоров'я	Транспорт	Різні товари та послуги
2001	106,1	108,0	102,0	101,8	104,5	105,6	98,5	101,5
2002	99,4	97,6	100,7	100,7	101,7	103,6	106,6	102,4
2003	108,2	111,1	104,3	100,7	106,4	103,5	102,4	102,3
2004	112,3	115,2	104,6	101,4	107,2	107,1	117,7	106,9
2005	110,3	110,2	107,7	102,2	114,6	109,2	119,7	106,3
2006	111,6	103,2	105,5	102,5	166,5	107,3	110,4	106,8
2007	116,6	123,7	109,5	101,9	112,3	113,2	114,1	111,4
2008	122,3	124,5	122,7	104,6	128,2	121,9	122,5	130,4
2009	112,3	110,9	138,4	107,6	108,2	126,3	119,2	119,1

Важливим показником, що характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання, це індекс споживчих цін. Він є показником зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді до його вартості у базисному періоді.

Споживчий набір, на основі якого розраховується ІСЦ, є єдиним для усіх регіонів країни, визначається централізовано Держкомстатом України і ґрунтується на структурі витрат домогосподарств [8].

Індекси споживчих цін на товари та послуги за період 2001-2009 років за даними Держкомстату наведені в табл. 1.

У табл. 1 наведені дані індексів споживчих цін на товари та послуги за 2001-2009 роки. Статистика свідчить, що існують передбачувані закономірності, за якими домашні господарства розподіляють свої доходи за статтями споживання. Так, бідні сім'ї в основному витрачають свої доходи на товари першої необхідності – поточне споживання та житло. Із зростанням доходу збільшуються витрати на більш якісне харчування. Проте існує межа для тих додаткових грошей, що витрачаються на харчування. І з подальшим зростанням доходу питома вага споживчих витрат на харчування зменшується. Споживчі витрати на одяг, товари тривалого користування, відпочинок зростають швидше, ніж дохід. І, нарешті, дослідження показують, що за умов платності таких послуг, як освіта і охорона здоров'я, розмір сектора послуг займає дедалі більшу питому вагу у загальній сумі споживчих витрат. Як видно з даних таблиці, на різні категорії товарів та послуг індекс цін впливав по різному. В одному випадку спостерігається спад цін, а у іншому – суттєве зростання цін [9].

Індекс споживчих цін (ІСЦ) у лютому 2010р. в Україні становив –101,9%; з початку року – 103,7%. Індекс цін виробників промислової продукції (ІЦВ) у лютому 2009р. в Україні становив – 101,9%; з початку року в Україні – 103,8%. Ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива в цілому зросли на 0,1%. Зростання цін на транспорт у цілому на 1,4% зумовлене в основному подорожчанням палива і мастил на 5,1%.

За повідомленням Державного комітету статистики України, індекс споживчих цін (індекс інфляції) у січні 2010 року становив 101,8 відсотка порівняно з груднем 2009 року. За період січень 1998 року - січень 2010 року - 462,7 відсотка. При цьому індекси споживчих цін на товари та послуги, за даними департаменту статистики цін Держкомстату, мали такий вигляд (табл.2).

Таблиця 2.Індекси споживчих цін на товари та послуги за період січень 2009р. – січень 2010р.

(до попереднього місяця; відсотків)

	Січень 2010	Січень 2009
Індекс споживчих цін	101,8	102,9
Продукти харчування та безалкогольні напої	103,2	103,1
Алкогільні напої, тютюнові вироби	100,7	101,2
Одяг і взуття	100,1	101,2
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	100,4	102,0
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	100,1	103,9
Охорона здоров'я	100,5	110,3
Транспорт	101,7	104,6
Зв'язок	99,9	100,6
Відпочинок і культура	100,1	103,6
Освіта	100,2	100,4
Ресторани та готелі	100,6	101,9
Різні товари та послуги	100,9	103,6

Індекси споживчих цін на товари та послуги, за даними Держкомстату, у 2010 році за регіонами мали наступний вигляд (табл.3).

Таблиця 3. Індекси споживчих цін за регіонами у 2010 році

(до попереднього місяця; відсотків)

	Січень	Лютий	Березень
Україна	101,8	101,9	100,9
Автономна Республіка Крим	101,9	102,5	101,2
Вінницька	101,2	101,9	100,8
Волинська	101,2	101,2	100,7
Дніпропетровська	102,2	102,0	100,6
Донецька	102,1	102,5	100,9
Житомирська	101,4	101,3	101,0
Закарпатська	101,6	101,4	100,9
Запорізька	102,2	102,0	100,7
Івано-Франківська	101,9	101,9	100,8
Київська	101,7	101,9	101,2
Кіровоградська	102,1	102,0	100,6
Луганська	101,8	102,0	101,0
Львівська	102,0	101,7	101,1
Миколаївська	102,4	102,2	100,7
Одеська	102,4	102,1	101,2
Полтавська	101,6	101,8	100,6
Рівненська	101,5	101,5	100,7
Сумська	101,6	102,0	100,9
Тернопільська	100,9	101,4	100,7
Харківська	102,0	101,9	100,7
Херсонська	101,8	102,8	100,9
Хмельницька	101,6	101,6	100,7
Черкаська	101,8	101,9	101,0
Чернівецька	101,4	101,6	100,8
Чернігівська	101,2	101,7	100,8
м.Київ	101,7	101,6	101,2
м.Севастополь	101,6	102,5	101,3

До галузі легкої промисловості України, як відомо належать двадцять підгалузей. Проте вітчизняне виробництво необхідних товарів у більшості випадків не задовольняє потреб населення України. Тому слід збільшити випуск вітчизняних товарів і обсяг послуг за рахунок поліпшення використання наявних сировинних ресурсів, виробничих потужностей, зниження матеріаломісткості продукції, економічного витрачання всіх видів ресурсів, будівництва нових підприємств і їх філіалів у містах і селищах, які мають відповідні трудові ресурси.

Висновки

1. Аналіз структури імпорту товарів легкої промисловості і оцінка можливостей вітчизняної промисловості дозволяє визначити пріоритетні напрями розвитку виробництва товарів легкої промисловості в нашій країні.

2. Пріоритетним напрямком на сучасному етапі розвитку країни є насичення внутрішнього споживчого ринку вітчизняними конкурентоспроможними товарами легкої промисловості, поступове витиснення імпортних товарів вітчизняними з доведенням частки імпорту до мінімуму. Це необхідно для

того, щоб не тільки забезпечити економічну безпеку країни, але й зменшити безробіття, сприяти зростанню доходів як споживачів, так і виробників, розвитку інвестицій в економіку України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макконел К. Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. / К. Р.Макконел, С. Л. Брю / [пер. с англ.] – М.: Республика, 1992, – 399с.
2. Ватаманюк З.Г. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка. / З. Г. Ватаманюк, С. М. Панчишин, С. К. Реверчук / Київ: Видавничий дім "Альтернативи", 2001, - 608 с.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент - К: Ника-Центр, Эльга. – 2002, - 265с.
4. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента - М: Финансы и статистика. – 1998, - 477с.
5. Перехідна економіка: Підручник / В. М. Геєць, Є. Г. Панченко, Е. М. Ліанова та ін.; За ред. В. М. Гейця. – К.: Вища школа, 2003. – 591 с.
6. Макроекономіка / За редакцією А.Г. Савченка. Підручник. – Київ:Либідь. – 1995. – 207с.
7. Самюельсон П. Макроекономіка. / П. Самюельсон, А. Нордгауз, Д. Вільям / [пер. з англ.]. - К.: Основи, 1995. - 544с.
8. Науково-виробничий журнал «Легка промисловість» №2, 2009. – 52с.
9. <http://www.ukrststgov.ua/>
10. <http://www.management.com.ua/>
11. <http://economics.wideworld.ru/>

Надійшла 11.05.2010

УДК 336.7

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ВРЕМЕННЫХ РЯДОВ С ДОЛГОВРЕМЕННОЙ ПАМЯТЮ С ПОМОЩЬЮ МОДЕЛЕЙ КЛАССА ARFIMA

Е.С. ОСТАПЕНКО, Т.А. ДУНАЕВА

Национальный технический университет Украины «КПИ»

В статье рассмотрена проблема прогнозирования временных рядов цен акций ведущих мировых компаний, которым свойственна долгосрочная память. Делается предположение о том, что игнорирование наличия подобной корреляционной структуры у временных рядов, применяя традиционные методы анализа, приводит к появлению значительно большей погрешности, чем учёт долговременной памяти при фактическом ее отсутствии. Используя разработанный ранее алгоритм прогнозирования на базе моделей класса ARFIMA, на основе нескольких временных рядов, которым свойственна хаотическая динамика, доказывается данное предположение.

Одной из основных задач, которые ставит перед собой современная экономическая наука, является анализ и прогнозирование разного рода динамики развития всех видов рынков. При этом особое место занимает «предсказание» цен на биржевых рынках. Важность развития данного направления трудно преувеличить, поскольку именно от соответствия полученного прогноза действительности зависит эффективность принятых на его базе управленческих решений.